

KAYIT DIŞI İSTİHDAMLA MÜCADELE KAPSAMINDA VERGİ MÜFETTİŞLERİNİN YETKİ ve SORUMLULUKLARI

*POWERS AND RESPONSIBILITIES OF TAX
INSPECTORS WITHIN THE MEANING OF
FIGHT AGAINST THE UNDERGROUND
ECONOMY*

Mevlüt GÜNGÖR^(*)

ÖZ

Kayıt dışı ekonomi kavramı ile bir ülkede cereyan eden tüm kanuni veya gayri kanuni ticari ve ekonomik faaliyetler kastedilirken, Kayıt dışı istihdam bu faaliyetlerin iş gücü piyasasına bakan yönünü ifade etmektedir. Kayıt dışı istihdam ile mücadele ülkemizde temelde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Sosyal Güvenlik Kurumunun (SGK) yetki ve sorumluluğunda olmakla beraber, kayıt dışı istihdamın boyutunun çok yüksek olduğu ülkemizde bu iş tek başına bir bakanlığın, kurum ya da kuruluşun üstesinden gelebileceği bir olgu değildir. Bu kapsamda çıkarılmıŐ bir kısım yasal mevzuat ile de kayıt dışı istihdamla mücadele amacıyla, çeŐitli kamu kurum ve kuruluşlarında görevli denetim elamanlarına da bir kısım yetki ve görevler verilmiş ve beraberinde bazı sorumluluklar yüklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kayıt Dışılık, Kayıt Dışı İstihdam, Kamu Denetim Elemanları, Vergi MüfettiŐi

ABSTRACT

While underground economy refers to all kind of legal and illegal trade and economic activities, underground employment, on the other side, represents the side of these type of activities in labour market. While dealing with informal employment is the duty of the Ministry of Labour and Social Security and the Social Security Institution, due to its extreme size, in practice it is hard to be overwhelmed by only these two organisations. Some legislation regarding this issue gives powers and responsibilities to other public supervision officers in fight against underground economy.

Key Words: Underground economy, informal employment, public supervision officers, tax inspector

^(*) Vergi MüfettiŐi

1- GİRİŞ

Dünyada, özellikle belge düzeninin ve kontrol mekanizmasının yetersiz olduğu gelişmekte olan ülkelerde kayıt dışı ekonomi kavramının son derecede yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir.

Türkiye’de kayıt dışılık adeta insanların yaşamlarının bir parçasıdır. Kayıt dışı işlemler bir çok farklı bağlamda ortaya çıkmaktadır. Ticari anlaşmalar veya işlemler genelde eski usuller ile pazarlık ve el sıkışma usulüyle sonuçlandırılmakta, bir çok ticari ödemeler rutin bir biçimde geciktirilmekte ve elden nakit olarak yapılmakta, ticari işlemler karşılığında fatura, makbuz veya bunların yerine geçen tevsik edici belgeler ya hiç verilmemekte veya açıkça ve ısrarla talep edilmesi halinde ancak verilmekte ve de çalışan hizmet erbabına yapılan ödemeler genellikle nakdi ödeme şeklinde gerçekleşmektedir.

Kayıt dışılık, genellikle, devletten gizli yürütülen yasal ekonomik faaliyetler olarak tanımlanmaktadır ve kayıt dışı işletmeler, kayıt altına alınamayan ekonomik faaliyetler yürüten kayıtlı işletmeler ve serbest meslek erbabı gibi kategorileri kapsamaktadır.¹

İşverenler, işçiler veya kendi hesabına çalışanlar özellikle vergi, sigorta primi vb. mali yükümlülüklerden kaçınmak, bürokratik işlemlerden kurtulmak üzere kayıt dışı ekonomik faaliyette bulunmakta ve elde ettikleri geliri kayıt dışında bırakmaktadırlar.

Kayıt dışı ekonomi en genel anlamıyla, bilinen istatistiki yöntemlerle tahmin edilemeyen ve GSMH hesaplarına yansımaya mal ve hizmet üretimini ifade etmektedir. Kayıt dışı ekonomi, yapılan faaliyetin ve elde edilen gelirin tamamen kayıt dışında bırakılması şeklinde olabileceği gibi kısmen saklanması şeklinde de ortaya çıkabilmektedir.

Kayıt dışı ekonominin çalışma hayatına yansıyan yüzü kayıt dışı istihdamdır. **Kayıt dışı istihdam;** kendi adına ya da bağımlı çalışanların çalışmalarının ve/veya elde ettikleri ücret ve kazançların ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına (vergi dairesi, sosyal güvenlik kurumları vb.) hiç bildirilmemesini ya da gün veya ücret olarak eksik bildirilmesini ifade eder.

Kayıt dışı sektörlerin varlığı ve devlete en büyük maliyeti ekonomik faaliyetlerin eksik bildirilmemesinden veya hiç bildirilmemesinden kaynaklanan vergi kayıpları (Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, KDV vb.) olmaktadır.

Oysaki kayıt dışı veya eksik istihdamın ekonomiye olumsuz etkisi iki yönlü olmaktadır. Birinci olumsuz etkisi bütçe gelirleri içerisinde yer alan gelir vergileri içerisinde en büyük payı teşkil eden ve çalışanlar üzerinden tevkifat usulü ile tahsil edilen gelir vergisi kaybına sebebiyet vermektedir. Öte taraftan da hem işverenlerin çalışanları adına ödedikleri hem de işçilerin kendi gelirlerinden kesilip Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilecek olan sosyal güvenlik primleri açısından devlet ciddi kayıplar yaşamakta, bir yandan vergi diğer yandan da sosyal güvenlik açıkları oluşmaktadır.

Bu çalışmamızda öncelikle kayıt dışılığını nedenleri ve değişik kesimler açısından sonuçlarına kısaca değinilecektir. Kayıt dışı istihdamla mücadele konusunda yürürlükteki yasal mevzuatın genelde tüm kamu denetim elemanlarına yüklemiş olduğu yetki ve sorumluluklardan hareketle, özelde Vergi Müfettişlerinin yapacakları inceleme, teftiş ve denetimler sırasında kayıt dışı istihdamla mücadele kapsamında yerine getirmeleri gereken bir kısım sorumluluklara yer verilecektir.

¹ Dünya Bankası, “Türkiye Ülke Ekonomik Raporu”, s.1. Mart, 2010

2- KAYIT DIŞI İSTİHDAMIN NEDENLERİ

Sosyal Güvenlik Kurumu açısından Kayıt Dışı İstihdam; “Kendi nam ve hesabına çalışan kişiler ile bir iş yerinde hizmet akdine tabi olarak çalışan kişilerin Kuruma hiç bildirilmemesi, ücretinin veya çalışma gün sayısının eksik bildirilmesi” Şeklinde tanımlanabilir.

Tanım böyle olmakla birlikte özellikle ülkemizde iŐverenleri kayıt dışı eleman istihdamına, çalışanları da kayıt dışı çalıŐmaya zorlayan veya teŐvik eden bir çok neden olduğu söylenebilir. Bunlardan bazıları; işsizlik oranının yüksekliği, İŞçi maliyetlerinin yüksek olması (İstihdam vergileri), kamu kurumları arasındaki koordinasyon ve işbirliği eksikliği, iŐgücünün eğitim seviyesinin ve verimliliğinin düŐüklüėü, bürokratik işlemlerin fazlalığı, sosyal güvenlik hizmetlerinin yeterince cazip görünmemesi, etkin denetimin gerçekleŐtirilememesi, genç emeklilik, tarım sektörünün hala ağırlıkla aile temelli ve kkk ölçekli olarak yapılması, ortalama iŐletme leğinin kkk olması, çalışma iliŐkilerindeki deėiŐmeler, (taŐeronlaŐma, fason üretim vb.) tarafların bilgilendirme ve bilinçlendirilme konularındaki eksikliği, sosyal güvenlik sisteminden kaynaklanan nedenler olarak sıralanabilir.²

3- KAYIT DIŞI İSTİHDAMIN SONUÇLARI

Kayıt dışı veya eksik istihdam dediğimiz olgu birçok az geliŐmiŐ veya gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde oransal olarak olduğa yüksek düzeyde olduğu ilgili taraflarca ifade edilmektedir. Türkiye’de yüksek düzeyde seyreden kayıt dışı istihdam olgusu sebebiyet verdiği birçok olumsuzluklarla, ülkemizde bir çok kesimi doğrudan yada dolaylı olarak etkilemektedir.

Bu kesimlerden birincisi ve en baŐta geleni hiç Őüphesiz devlettir. Kayıt dışı istihdamın devlet açısından sebebiyet verdiği en büyük olumsuzluklar aşağıdaki gibi sıralanabilir.³

- Büyük oranda vergi ve prim kaybı ortaya çıkmakta, bu da sosyal güvenlik ve bütçe açığına neden olmaktadır.
- Sosyal güvenlik sisteminde aktif/pasif dengesi bozulmakta ve sistem finansal açıdan tıkanmaktadır.
- Gelir elde etmeyen vatandaŐlara yönelik yapılan primsiz demeler artmaktadır.

Kayıt dışı istihdamdan zarar gören ikinci kesim kayıtlı yada kayıtsız eleman istihdam eden iŐveren kesimidir. Bunlar açısından da kayıt dışı istihdamın sakıncaları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Kayıt dışı çalıŐtıran işletmeler ile kayıtlı çalıŐtıran işletmeler arasında haksız rekabet ortaya çıkmakta,
- İstihdam ve mali yapıları gerçeği yansıtmadığından hibe, kredi ve desteklerden yoksun kalmalarına yol açmakta,
- Geleceğe güvenle bakamazlar ve her zaman iş kazası riski, denetim fobisi ile karŐı karŐıya kalırlar.

Kayıt dışı istihdamdan en büyük zararı gören ve bu işin maėđuru da diyebileceğimiz nc bir kesim ise hiç Őüphesiz hizmetli veya cretlide diyebileceğimiz çalışan yani işçi kesimidir. Bunlar yani,

² Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele (KADİM) Projesi

³ Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele (KADİM) Projesi

kayıt dışı çalışanlar ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler açısından da kayıt dışı istihdamın sakıncaları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Sağlık ve analık yardımlarından,
- İş göremezlik ödeneklerinden,
- Ölüm, maluliyet ve yaşlılık aylıklarından,
- İşsizlik sigortası yardımlarından,
- Kıdem tazminatından, mahrum kalırlar.

Kayıt dışı istihdam veya eksik istihdam son olarak, toplumsal ve sosyal açıdan; gelir dağılımında adaletsizlik, yoksulluk ve ahlaki dejenerasyon gibi sosyal sorunlara yol açmaktadır.

4- KAYIT DIŞI veya EKSİK İSTİHDAMIN ÖNLENMESİNDE VERGİ MÜFETTİŞLERİNE DÜŞEN YETKİ, GÖREV ve SORUMLULUKLAR

Türkiye’de kayıt dışı veya eksik elaman istihdam eden işletmelerin tamamen kayıt dışı değillerdir. Bu işletmelerin büyük bir çoğunluğunun; vergi dairelerine, sosyal güvenlik kurumlarına veya belediye gibi devlet kurumlarına, öte taraftan da bağlı buldukları sınai veya ticari mesleki teşekküllere resmi kayıt ve tescilleri mevcuttur. Ancak söz konusu işletmeler gelirlerini eksik beyan edebilmekte bununla birlikte yanında istihdam ettiği çalışanlarını ya hiç bildirmemekte veya Maliye Bakanlığı’na veya Sosyal Güvenlik Kurumu’na bu kişilerin üzerinden Gelir Vergisi Stopajı veya SGK Primi kesilecek ücretlerini gerçek ücretlerinden çok düşük gösterebilmektedirler.

Sosyal Güvenlik Kurumu, Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, ilgili kamu kurumları, sosyal taraflar ve meslek kuruluşları arasındaki iletişim, koordinasyon ve işbirliği eksikliği kayıt dışı istihdamın kayıt altına alınmasını zorlaştırmaktadır.

Bir Devlet politikası olarak, kayıt dışılıkla mücadelenin başarıya ulaşması, bu mücadelenin ilgili tüm taraflarıyla, kararlı ve sürekli bir biçimde takip edilmesiyle ve denetlenmesi ile ancak mümkün olabilecektir. Bu doğrultuda 2011/21 Sayılı Başbakanlık Genelgesi ile 2008-2010 dönemini eylem planı güncellenerek, 2011-2013 dönemi kapsayan yeni bir Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı hazırlanmıştır.⁴

Özellikle SGK’ya bildirilen işçi sayısı ile Maliye Bakanlığına bildirilen işçi sayıları arasında büyük bir farklılık olması, meslek odalarına kayıtlı olan kişilerden birçoğunun SGK’da tescilli işyerlerinin olmaması ve mükerrer sağlık hizmetlerinden yararlanma gibi durumlar bu koordinasyon eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

Kayıt dışı veya eksik istihdamın bir nedeni olmakla birlikte bizim üzerinde duracağımız ve makale konumuzunu da teşkil eden kamu kurumları arasındaki koordinasyon ve işbirliği eksikliği ve bu bağlamda kanunların ve yürürlükteki diğer yasal mevzuatın genelde tüm kamu denetim elemanlarına özelde ise hem kamudaki sayıları ve yaptıkları inceleme adedi itibarıyla hem de yaptıkları işin niteliği gereği çok sayıda mükellefle temasa geçen ve vergi incelemesi ve denetimi yapan Maliye Bakanlığı Vergi Müfettişlerine kayıt dışı veya eksik istihdamı önleme konusunda yasalarla verilen bir kısım yetki ve sorumluluklar bulunmaktadır.

⁴ 21/12/2011 tarih ve 28149 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

5- KONU HAKKINDAKİ YASAL DÜZENLEMELER

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun en önem verdiği konuların başında kayıt dışı istihdamla mücadele gelmektedir. Hatta bu konuya o kadar önem atfedilmiştir ki sadece yasayı uygulamakla yetkili kurumun kendi denetim elamanlarına değil tüm Kamu idarelerinin denetim ve kontrolle görevlendirilmiş denetim elamanlarına, kendi mevzuatı gereğince işyerlerinde yapacakları araştırma, soruşturma, denetim ve incelemeler sırasında, kayıt dışı istihdamı önlemek için, çalıştırılanların sigortalı olup olmadığının tespitine yönelik bir takım ilave sorumluluklar yüklenmiştir.

Kayıt dışı istihdamı önlemek için kamu idarelerinin denetim ve kontrolle görevlendirilmiş denetim elemanlarına yönelik düzenlemelerin yer aldığı yasal mevzuat aşağıdaki gibidir.

5.1- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu⁵

Kayıt dışı istihdamı önlemek için kamu idarelerinin denetim ve kontrolle görevlendirilmiş denetim elemanlarına yetki veren 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 59'uncu maddesi üst başlığı ile birlikte aşağıdaki gibidir.

Kurumun denetleme ve kontrol yetkisi

MADDE 59- Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin işlemlerin denetimi, Kurumun denetim ve kontrol ile görevlendirilmiş memurları eliyle yürütülür. Askerî işyerlerine ait sigorta işlemlerinin denetim ve kontrolü, askerî iş müfettişleri tarafından da yapılabilir.

....

Kamu idarelerinin denetim ve kontrolle görevlendirilmiş memurları, kendi mevzuatı gereğince işyerlerinde yapacakları soruşturma, denetim ve incelemeler sırasında, çalıştırılanların sigortalı olup olmadığını da tespit ederek, sigortasız çalıştırılanları Kuruma bildirmek zorundadır. Bu kurumlar ayrıca kendi mevzuatları gereğince yaptıkları inceleme ve tespitler sırasında bu Kanuna göre sigortalı sayılanların prime esas kazançlarının veya sigortalı gün sayılarının eksik bildirilmesi sonucunu doğuran tespitlerini de en geç bir ay içinde Kuruma bildirirler. Kurum bu bildirimleri esas almak üzere gerekli yasal işlemi yapar. İlgililerin itiraz hakları saklıdır.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

5.2- Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmelik⁶

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun yukarıda düzenlenen 59. maddesine ve diğer ilgili maddelerine dayanılarak hazırlanan **27.09.2008** Tarih ve **27010** Sayılı Resmî Gazete'de Yayımlanan Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmeliğin ilgili maddeleri aşağıdaki gibidir.

Amaç

MADDE 1 – Bu Yönetmeliğin amacı, kamu idarelerinin denetim elemanlarınca kendi mevzuatları gereğince, işyerlerinde yapacakları her türlü soruşturma, denetim ve incelemeler sırasında 5510 sayılı

⁵ 16/06/2006 tarih ve 26200 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

⁶ 27/09/2008 tarih ve 26200 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu yönünden sigortalı olması gerekenlerin sigortalı olup olmadığının tespitini ve Kuruma bildirimini düzenlemektir.

...

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

...

d) *Kamu idareleri denetim elemanı: Kamu idarelerince tabi oldukları kanun ve diğer mevzuat uyarınca ülke, bölge ve il düzeyinde denetim, soruşturma ve inceleme yetkisi verilmiş denetim elemanı sıfatına haiz kişileri,*

...

Kamu İdarelerinin Denetim Elemanları Tarafından Yapılacak Tespitler Fiili tespit veya kayıt inceleme tutanağı

MADDE 5 – (1) Kamu idarelerinin denetim elemanları, kendi mevzuatları gereğince işyerlerinde yapacakları her türlü soruşturma, denetim ve incelemeler sırasında, işyerlerinde çalıştıranların Kanun gereği sigortalı olup olmadığını tespit ederek sigortasız çalıştırılanları ve Kanuna göre sigortalı sayılanların prime esas kazançlarının veya sigortalı gün sayılarının eksik bildirilmesine ilişkin tespitlerini en geç bir ay içinde Kuruma bildirirler.

(2) Sigortalı olması gerekenlerin sigortasız çalıştırıldığı veya sigortalı olması gerekenlerin Kuruma bildiri yapılmadığının ya da sigortalı gün sayılarının ve prime esas kazanç tutarlarının eksik bildirildiğinin tespit edilmesi durumunda, örneği Yönetmelik ekinde bulunan fiili tespit veya kayıt inceleme tutanağı düzenlenerek, bağlı bulunduğu birimin üst yazısı ekinde tespit yapılan işyerinin bulunduğu Kurumun ilgili ünitesine intikal ettirilir.

5.3- 2011/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi⁷

Konuya ilişkin diğer bir düzenleme de 19.03.2011 tarih ve 27879 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 2011/3 sayılı **Başbakanlık Genelgesidir**. Söz konusu bu genelgede de yine kayıt dışı istihdamla mücadelede kamu idareleri denetim elemanlarına kendi görev alanı ve yürüttüğü araştırma, inceleme, teftiş ve soruşturmalar dışında bir takım ilave sorumluluklar yüklemiştir. Söz konusu genelge aşağıdaki gibidir.

“Ülkemizde kayıt dışı olarak çalışanların kayıt altına alınması; sadece Sosyal Güvenlik Kurumunca alınacak tedbirler ve bu Kurumun denetim elemanlarınca yapılacak incelemelerle değil, aynı zamanda kamu kurum ve kuruluşları arasında bu konuda işbirliğinin sağlanması ve çalışanların kayıt dışılığın olumsuz etkileri konusunda bilinçlendirilmeleri yoluyla sağlanabilecektir.

Bu anlayış içerisinde hayata geçirilen sosyal güvenlik reformu çerçevesinde çıkarılan 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, tüm kamu kurum ve kuruluşlarının da katkısını ön plana çıkaracak şekilde kayıt dışı istihdamın önlenmesi konusunda önemli düzenlemelere yer verilmiştir.

Bu çerçevede; 5510 sayılı Kanunun 59 uncu maddesinin yedinci fıkrası ile anılan Kanun kapsamındaki işyerlerinde kamu idareleri denetim elemanlarına; kendi mevzuatları gereğince yapacakları

⁷ 19/03/2011 tarih ve 26200 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

inceleme, araştırma, denetim ve soruşturmalarda işyerlerinde çalışanların Sosyal Güvenlik Kurumuna kayıtlı olup olmadıkları ile kayıtlı olanların gerçek ücretleri üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirimlerinin yapılıp yapılmadığı hususlarında denetim yetkisi tanınmış ve bu konuda kamu idarelerinin denetim elemanlarına yükümlülük getirilmiştir.

Söz konusu Kanun hükümlerinin uygulanması konusunda 27/09/2008 tarihli ve 27010 sayılı Resmî Gazetede "Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır.

Ayrıca, 2010 yılı içerisinde kamu idarelerinin denetim elemanlarına ilgili Kanun ve Yönetmelik hükümleri gereğince yapacakları denetimlerde rehber olması amacıyla bilgilendirme broşürleri gönderilmiştir.

Bu itibarla: kayıt dışı istihdamla mücadelede Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu denetim elemanlarının yaptıkları çalışmaların yanında diğer kamu idarelerinin denetim elemanlarının kendi görev alanlarıyla ilgili yapacakları inceleme, araştırma, denetim ve soruşturmalarda ilgili işyerlerinde çalışanlara ilişkin kayıt dışı istihdam olup olmadığının tespiti ve Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilmesi ile ilgili olarak:

- 1- Söz konusu Kanun ve Yönetmelik hükümlerinin uygulanması hususunda ilgili kamu idarelerinin denetim başkanlıklarınca denetim elemanlarına gerekli hatırlatmanın yapılması,
 - 2- 5510 sayılı Kanun kapsamında olup da hizmet akdi ile çalışma yapılan işyerlerinde her bir inceleme, araştırma, denetim ve soruşturmalar sonucu düzenlenen raporlarda, sigortalılık ve ücretlerin gerçek miktarları üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilip bildirilmediği hususlarına mutlaka yer verilmesi ile bu konunun denetim birim başkanlıklarınca incelenerek takibinin yapılması,
 - 3- Tespitlerle ilgili rapor ve tutanakların geciktirilmeden tespit yapıldığı ildeki Sosyal Güvenlik Kurumunun ilgili birimlerine gönderilmesi konusunda gerekli hassasiyetin gösterilmesi,
 - 4- Uygulama ile ilgili bilgilendirme ihtiyacı durumunda ve tereddütlü konularda Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının ilgili birimleri ile irtibata geçilerek gerekli desteğin alınması,
- Hususlarında bilgilerini ve gereğini rica ederim."

6- DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Kayıt dışı veya eksik istihdamla mücadelede sadece bir bakanlığın ya da Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumunun denetim elemanlarının yaptıkları veya yapacakları inceleme ve denetimlerle önü alınacak, asgariye indirilecek veya tamamen bir olgu değildir. Bu kapsamda kayıt dışı istihdamla mücadele çalışmaları sırasında tüm kamu idarelerinin denetim elemanlarının adı geçen bakanlığın bu konudaki çalışmalarına destek vermesi kayıt dışı istihdam olgusuyla mücadele için gerekli olduğu kadar da yasal bir zorunluluktur.

Bilindiği üzere vergi müfettişleri 213 Sayılı Vergi Usul Kanunu 135'inci maddesi uyarınca, vergi kayıp ve kaçığının önüne geçilebilmesi amacıyla vergi inceleme yetkisi ile donatılmışlardır. Vergi müfettişlerine aynı zamanda kayıt dışı istihdamı önleme kapsamında diğer kamu kurum ve kuruluşlarının denetim elemanları gibi **5510 sayılı Kanunun** 59'uncu maddesi ile de kayıt dışı istihdamın önlenmesi hususunda da bir takım sorumluluklar yüklenmiş ve bu konuda da yetkili kılınmışlardır.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu yönünden sigortalı olması gerekenlerin sigortalı olup olmadığının tespitine ilişkin araştırma, inceleme ve tespitler hususunda; Kamunun tüm denetim elemanlarına olduğu gibi Vergi Müfettişlerine tahmil edilen sorumluluklardan birisi de, **5510 sayılı Kanunun** 59'uncu maddesi, 27.09.2008 tarih ve 27010 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan **Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmelik** hükümleri ile 19.3.2011 tarih ve 27879 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan **2011/3** sayılı **Başbakanlık Genelgesi** uyarınca kayıt dışı istihdama ilişkin tespitleri (**Kayıt Dışı Çalıştırılan İşçilere İlişkin Düzenlenen Tutanak veya Raporları**) en geç bir ay içerisinde Sosyal Güvenlik Kurumu'nun ilgili Sosyal Güvenlik İl Müdürlüklerine bildirmektir.

2011/3 Sayılı Başbakanlık Genelgesi uyarınca, Vergi Müfettişlerinin yapmış oldukları; inceleme, araştırma, denetim ve soruşturmalar sonucu düzenleyecekleri raporlarda, sigortalılık ve ücretlerin gerçek miktarları üzerinden Sosyal Güvenlik Kurumuna bildirilip bildirilmediği hususlarına mutlaka yer vermeleri ve bu konunun denetim birim başkanlıklarınca yani ilgili Grup Başkanınca incelenerek kontrol ve takibinin yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- 2011/3 sayılı Başbakanlık Genelgesi (Kayıt Dışı İstihdamla Mücadelede Kamu İdareleri Denetim Elemanları)
- 2011/21 sayılı Başbakanlık Genelgesi (Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planı 2011-2013)
- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
- Dünya Bankası, "Türkiye Ülke Ekonomik Raporu", Mart, 2010
- Kamu İdarelerinin Denetim Elemanlarınca Yapılacak Tespitler Hakkında Yönetmelik
- Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele (KADİM) Projesi